

KARLSBORG

Plan för anpassade boenden

Med inriktning på boenden för äldre

Gäller för:	Socialnämnden
Diarienummer:	2024-98
Beslutande:	Socialnämnden
Datum för beslut:	2021-04-06
Paragraf i protokoll:	§ 49
Gäller från och med:	2021-05-01
Dokumentansvar:	Socialchef
Aktualitetsprövning:	Ska ske under första året av varje mandatperiod.

Innehåll

PLAN FÖR ANPASSADE BOENDEN I KARLSBORGS KOMMUN	3
Behov av en plan	3
Lagstiftning	3
Definitioner.....	3
Särskilt boende	3
Parboende	4
Medboende.....	4
INSATSER SOM FRÄMJAR KVARBOENDE I DET EGNA HEMMET	4
Kvarboendepincipen – önskan om att bo kvar hemma	4
Korttidsboende	4
Växelvård.....	5
Dagverksamhet.....	5
Träffpunkter	5
Anhörigstöd.....	5
Välfärdsteknik.....	6
Fysisk aktivitet	6
Övriga tjänster	6
OMVÄRLDSANALYS.....	7
Demografi i Karlsborg 80 år och äldre – prognos 2021–2030	7
ANDRA FORMER AV BOENDE ÄN SÄRSKILT BOENDE	8
Trygghetsbostäder	8
Trygghetsboende utan bistånd.....	8
Trygghetsboende med bistånd	9
BEHOVSPROGNOS SÄRSKILT BOENDE.....	9
Nuläge	9
Ej verkställda beslut – i väntan på särskilt boende	9
Metod för beräkning av behovsprognos.....	10
Behov av särskilda boendeplatser	10
Behov på kort sikt 2021–2024	10

Behov på lång sikt 2025–2030	10
HANDLINGSPLAN	11
Utökning av platser på Haganäset	11
Nybyggnation	11
SLUTSATS.....	11

Plan för anpassade boenden i Karlsborgs kommun

Behov av en plan

Syftet med att ta fram en plan för särskilt boende för äldre är primärt för att socialnämnden ska kunna fatta beslut baserat på behov. Den demografiska profilen i Karlsborg visar att Karlsborgs invånare blir allt äldre. Därför kan det antas att behovet av fler särskilda boendeplatser kommer öka. Innan behovet av boendeplatser visar sig, kommer förmodligen en volymökning inom hemvård.

Det kan också visa sig positivt att utveckla andra typer av anpassade boende för äldre. Därför är det stor vikt att det planeras för attraktiva och tillgängliga bostäder för äldre där de kan bo kvar så länge det är möjligt. På detta sätt minskar behovet av särskilda boendeplatser. Även andra åtgärder kan vidtagas för att minska behovet av särskilda boendeplatser.

Lagstiftning

Socialtjänstlagen, SoL, ger kommunen ansvaret att inrätta särskilda boendeformer för äldre med behov av särskilt stöd. För att få plats i ett särskilt boende krävs en ansökan från den enskilde (eller dess företrädare). En biståndshandläggare utreder behovet och fattar ett individuellt biståndsbeslut. Grunden för beslutet är ett stort och omfattande omvårdnadsbehov hos den enskilde. Den enskilde ska tryggas en skälig levnadsnivå.

Inom begreppet skälig levnadsnivå ingår att kunna sammanbo med make/maka eller sambo även i ett särskilt boende. Paret ska ha sammanbott varaktigt sedan tidigare.

Definitioner

Särskilt boende

Särskilt boende är ett individuellt behovsprövat boende som ger med stöd av Socialtjänstlagen. Boendet tillhandahåller service och omvårdnad för personer som behöver särskilt stöd. På ett särskilt boende ska det finnas personal dygnet runt samt tillgång till legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal. En plats på särskilt boende i Karlsborg kostar mellan 500-600 tkr per år. Det finns olika inriktningar för den verksamhet som bedrivs på olika boende.

Boende med somatisk inriktning har en omvårdnadsinriktning för personer utan demensdiagnos. Ett särskilt boende med demensinriktning ger stöd och omsorg till personer med demensdiagnos.

Parboende

Parboende innebär att båda makarna eller sambor har behov av särskilt boende och rätt att på samma boende i var sin lägenhet eller genom att dela lägenhet. Båda personerna har då varsitt beslut om särskilt boende.

Medboende

Medboende innebär att endast en make/samboende har behov av särskilt boende. Den make/sambo som inte har beslut om särskilt boende kallas för medboende och bor i samma lägenhet. Vissa kriterier måste uppfyllas för att få bli medboende.

Insatser som främjar kvarboende i det egna hemmet

Kvarboendepincipen – önskan om att bo kvar hemma

Kvarboendepincipen innebär att den som önskar och har omfattande behov ska få bo kvar hemma i sin bostad och få hjälp, stöd och få känna trygghet. Kommunen kan tillhandahålla insatser i hemmet för att skjuta upp en flytt så länge det är möjligt. Exempel på sådana insatser är tex hemtjänst, rehabilitering, hemsjukvård och palliativ vård. Kommunen kan också jobba förebyggande med tex anhörigstödet, uppsökande verksamhet, hjälpmedel, växelvård eller bostadsanpassning.

För att den enskilde ska ha möjlighet att bo kvar i det egna hemmet finns flera insatser att ansöka om, tex hemtjänst, korttidsplats, växelvård, anhörigstöd mm.

Korttidsboende

Korttidsboende är en tidsbegränsad insats och ges till personer som tillfälligt är i behov av heldygnsoomsorg och som inte kan tillgodoses genom andra insatser. Det

kan finnas behov av rehabilitering under en begränsad period, till exempel efter utskrivning från sjukhus innan hemgång till det ordinära boendet. Korttidsboende kan också fungera som avlösning för personer som vårdas hemma av en anhörig, då den anhörige behöver avlösning. Korttidsboende kräver biståndsbeslut. Korttidsboendet kan också användas som en tillfällig plats i väntan på särskilt boende. I Karlsborg finns ett korttidsboende med 16 platser. Beläggningen varierar kraftigt över tid, från en beläggning på 50% upp till över 100% (dubbelbeläggning i vissa rum).

Växelvård

Växelvård är en form av korttidsboende där den enskilde får bo växelvis på korttidsboendet och i hemmet. Insatsen ska fungera som avlösning för anhöriga som vårdar sin närstående i hemmet. Växelvård kräver biståndsbeslut.

Dagverksamhet

Dagverksamhet är en biståndsbedömd verksamhet för att öka den sociala gemenskapen och bryta isolering bland äldre. Deltagarna reser till dagverksamheten och deltar i de aktiviteter som erbjuds där. Dagverksamheten bemannas av omvårdnadskunnig personal och undertiden deltagarna vistas på dagverksamheten har även kommunen hälso- och sjukvårdsansvar. Karlsborg har två dagverksamheter, en för personer med somatisk funktionsnedsättning och en för personer med demensdiagnos.

Träffpunkter

Träffpunkter är en ej biståndsbedömd verksamhet, men själva verksamheten har samma syfte som dagverksamheten. Personer över 65 kommer till träffpunkten för att få social gemenskap och delta i aktiviteter. Karlsborg har tre träffpunkter utspridda i kommunen.

Anhörigstöd

Målsättningen med stöd till anhöriga är att stödja, underlätta och på olika sätt bidra till en ökad livskvalitet för de anhöriga och deras närstående. Anhörigstöd riktar sig både till de som vårdar eller stöttar en äldre eller yngre närstående. Anhörigstöd ges i form av text samtal, anhöriggrupper, råd och stöd samt avlösning i hemmet. Avlösning i hemmet är en avgiftsfri insats som kan ges upp till 10 timmar per månad. Insatserna kräver inte biståndsbeslut.

Välfärdsteknik

Välfärdsteknik definieras av Socialstyrelsen som digital teknik som syftar till att bibehålla eller öka trygghet, aktivitet, delaktighet och självständighet för en person som har eller löper förhöjd risk att få en funktionsnedsättning (tex till följd av ålderdom).

Välfärdsteknik kan främja livslångt boende och minska otryggheten i hemmet och därmed förhindra eller fördröja flytt till särskilt boende. Exempel på välfärdsteknik i ordinarie boende är:

- Digital tillsyn, sk nattkamera
- Digitalt trygghetslarm
- Nyckelfria lås
- Sensorer i hemmet
- Möjlighet till videosamtal via surfplatta eller dator
- Läkemedelsrobotar

Användandet av välfärdsteknik ska öka för att förenkla och minska behov av boende kommande år. Bland annat ska ett digitalt planeringssystem i hemvården ihop med en planeringssamordnare införas under 2021. Införande ger förhoppning om bättre och effektivare insatsplanering. En tjänst som digitaliseringssamordnare ska också kunna hjälpa förvaltningen att använda de digitala hjälpmedel som finns idag på ett bättre sätt, samt även införa mer digitala arbetsverktyg.

Fysisk aktivitet

Fysisk aktivitet främjar kvarboende i det egna hemmet. Svårt att gå i trappor är en vanlig anledning till att flytta till ett annat boende. Att bevara gång- och balansfunktioner är därför viktigt för att kunna bo kvar hemma. Tidigt insatta bedömningar och träning vid försämrad funktion möjliggör kvarboende. En god kunskap om rehabiliterande förhållningssätt hos hemtjänstpersonal ökar möjligheten att bo kvar hemma. Ökade rehabiliteringsresurser kan minska eller fördröja behovet av flytt till särskilt boende.

Övriga tjänster

För att äldre ska kunna bo kvar hemma kan även tjänster så som utbyggd kollektivtrafik, olika RUT- och ROT tjänster, ”fixartjänst” mm bidra till att den enskilde kan bo kvar hemma längre.

En tjänst som seniorcoach ska införas som en förebyggande åtgärd. Samverkan med andra funktioner inom kommunen, tex folkhälsoplanerare, anhörigstöd, hälso- och sjukvårdspersonal mm. Även samverkan med liknande tjänster i andra kommuner är en framgångsfaktor. Tjänsten ska jobba med frågor riktade mot åldersgruppen 70+

inom tex friskvård, motion, kost, boende, information, säkerhet, sociala aktiviteter och användandet av digital teknik.

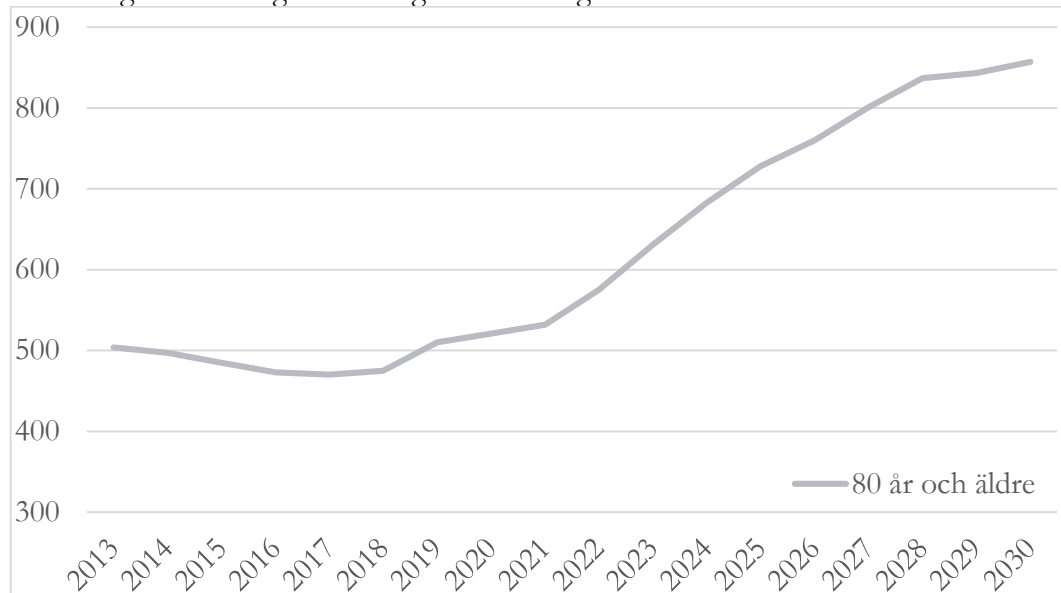
Omvärldsanalys

Livslängden ökar och de äldre blir allt fler. Samtidigt minskar andelen av befolkningen som är 65 år eller äldre som bor på särskilt boende. I slutet på 1990-talet bodde knappt 9% av Karlsborgs befolkning över 65 på särskilt boende. Siffran för 2018 är 3,3 %, vilket är något lägre än genomsnitt för alla kommuner.¹

Demografi i Karlsborg 80 år och äldre – prognos 2021–2030

År 2028 beräknas Sveriges folkmängd att passera 11 miljoner. Allra mest, procentuellt sett, ökar de som är 80 år och äldre. År 2028 beräknas denna åldersgrupp ökat med 255 000 personer jämfört med idag, vilket är en ökning på nästan 50%. Karlsborg hade år 2019 en befolkning på knappt 7000 invånare och beräknas inte stiga nämnvärt under de närmaste åren. Andelen av Karlsborgs invånare som är över 80 år kommer däremot öka i antal och därmed bli en större andel av befolkningen.

Karlsborgs befolkningsutveckling för medborgare över 80 år.

¹ https://www.kolada.se/verktyg/fri-sokning/?kpis=23451&years=30196,30195,30194&municipals=16686,82304&rows=municipal_kpi&visualization=bar-chart&focus=16686

Antalet personer över 80 år kommer enligt befolkningsprognosen öka med ca 336 personer fram till 2030. Det är en ökning med ca 64%.

Samtidigt som andelen personer över 80 år ökar, minskar andelen i arbetsför ålder. För att klara denna demografiska utveckling krävs en omställning av dagens bemanningsstrukturer. Under 2020 började heltid som norm införas på några av avdelningarna. Syftet med att erbjuda heltidstjänster är att klara kommande kompetensbehov och öka jämställdheten i samhället. När all personal jobbar heltid kan det finnas utrymme för att personalen på avdelningarna kan hinna med att ge de boende guldkant på vardagen. För att ytterligare öka tillgången på personal kan enklare arbeten utföras av personer som inte nödvändigtvis är utbildade undersköterskor, tex vårdassistenter eller vårdbiträden. Under 2021 kommer kommunens arbetsmarknadsenhet arbeta med det som Sveriges kommuner och regioner kallar för ”rekrytera bredare”. Det innebär att de personer som står långt från arbetsmarknaden får möjlighet att göra praktik eller få en bidragsfinansierad anställning inom olika verksamheter. Socialförvaltningen vill samverka med arbetsmarknadsenheten i detta arbete.

Andra former av boende än särskilt boende

Utformningen av bostäder och boendemiljöer är en viktig fråga. När äldre ska bo kvar längre i det vanliga bostadsbeståndet är bostadens tillgänglighet och användbarhet fundamental. Dessutom kommer allt mer hemtjänst och hemsjukvård att bedrivas i hemmet. Kommunen bör därför ha en helhetssyn på äldres boende när det gäller tillgänglighet och användandet av välfärdsteknik.

Trygghetsbostäder

Trygghetsbostäder är en boendeform som tillkommit som ett alternativ för att ge äldre personer tillgång till större gemenskap och trygghet. Det är en så kallad mellanboendeform som överbryggar glappet mellan ordinarie boende och särskilt boende med heldygnsomsorg.

Trygghetsboende utan bistånd

Trygghetsboende är lämpliga bostäder för äldre som känner sig ensamma och otrygga i det ordinarie boendet. Boende i trygghetsboende erbjuder den enskilde att delta i gemenskap och gruppaktiviteter. I trygghetsboendet har de boende en egen lägenhet med förstahandskontrakt samt tillgång till gemensamhetslokaler där de boende kan träffas. Trygghetsboendet kan kombineras med tex hemtjänst,

dagverksamhet eller växelvård. Karlsborgsbostäder planerar att bygga 28 trygghetsboende i Norra skogen, Solviken. Lägenheterna är har bra tillgänglighet och ligger i anslutning till Haganäset. En bemannad gemensamhetslokal är planerad.

Ytterligare områden att bygga seniorbostäder behöver utvecklas, gärna med ett mer centralt läge. Kommunen, fastighetsbolag och privata aktörer behöver samverka när det gäller utveckling av nya bostadsområden.

Trygghetsboende med bistånd

Den 2 april 2019 infördes en ny bestämmelse i Socialtjänstlagen om att kommunerna får inrätta en särskild boendeform för äldre som kallas för biståndsbedömt trygghetsboende. Boendeformen är tänkt för äldre med mindre vårdbehov än de som bor på särskilt boende. Insatser ges främst i form av stöd och hjälp i boendet, hjälp att bryta önskad isolering eller annan lättåtkomlig service. Karlsborgs kommun har inte behandlat frågan om att införa bestämmelsen om den särskilda boendeformen ännu.

Behovsprognos särskilt boende

Nuläge

Karlsborgs kommun har ett särskilt boende, Haganäset. På Haganäset finns en enhet med 45 platser för personer med somatisk funktionsnedsättning. De 45 platserna är indelade i två avdelningar med 18 platser per avdelning, samt en ”halv” avdelning med 9 platser. Den andra halvan fogar samhällsbyggnadsförvaltningen över och bedriver där bostäder för personer över 70 utan beslut om särskilt boende, totalt 27 lägenheter.

På Haganäset finns även en enhet med 27 platser för personer med demensdiagnos. Enheten är indelad i tre avdelningar med 9 platser per avdelning.

På Haganäset finns även en avdelning för korttidsboende med 16 platser. Detta räknas dock inte som särskilt boende.

Alla verksamheter drivs i kommunal regi.

Ej verkställda beslut – i väntan på särskilt boende

En viss väntan till ett särskilt boende kommer alltid att finnas och behöver också finnas för att kunna garantera full beläggning på särskilda boendet. Det är inte

kostnadseffektiv att ha för många tomma platser. Det är därför viktigt att hitta en rimlig balans mellan antal platser och behovet av platserna. De insatser som inte verkställs inom tre månader efter gynnande beslut ska rapporteras till IVO, Inspektionen för vård och omsorg. Om IVO anser att verkställan av beslutet drar ut onödigt mycket på tiden och att kommunen inte vidtager åtgärder för att verkställa, kan IVO förelägga om vite.

Metod för beräkning av behovsprognos

För att få fram det framtida behovet av särskilda boendeplatser är det vanligt att titta på befolkningsstatistiken uppdelat per ålderskategori. Den förväntade procentuella ökningen av äldre personer bör motsvara den procentuella ökningen av antalet platser. Nuvarande relation mellan antalet särskilda boendeplatser och antalet personer över 80 år är 0,138 (72 platser/521 personer över 80 år). Viss justering kan sedan göras utifrån olika faktorer, tex aktuell beläggningsgrad, medicinsk och teknisk utrustning, tillgång till trygghetsbostäder, de äldres hälsa, ändrad lagstiftning mm

Behov av särskilda boendeplatser

Behovet kan räknas fram genom att titta utgå från dagens ”platstäthet” (antal platser/antal äldre än 80 år) och på befolkningsutvecklingen kommande år. Då finns en siffra att utgå ifrån. Genom att arbeta med insatser som främjar kvarboende i hemmet kan behovet minska. Exempel på insatser kan vara olika förebyggande åtgärder tex fysisk aktivitet, social samvaro, anhörigstöd, digital teknik, bostadsanpassning, växelvård, hemvård/hemsjukvård mm.

Behovet av särskilda boendeplatser kan också minska om det finns alternativa boendeformer som är ett mellanting mellan det egna boendet och särskilt boende, tex trygghetsbostäder.

Behov på kort sikt 2021–2024

År 2024 säger prognosen att antalet över 80 år i Karlsborg kommer vara 683 personer. Med nuvarande relation (0,138) borde då antalet platser i kommunen vara ca 94 ($0,138 \cdot 683$). Detta är en utökning med 22 platser jämfört med år 2020.

Behov på lång sikt 2025–2030

År 2030 säger prognosen att antalet över 80 år i Karlsborg kommer vara 857 personer. Med nuvarande relation (0,138) borde då antalet platser i kommunen vara ca 118 ($0,138 \cdot 857$). Detta är en utökning med 46 platser jämfört med år 2020.

Handlingsplan

Det finns egentligen två olika vägar att gå när det gäller att utöka antalet särskilda boendeplatser i Karlsborgs kommun. Det kan också vara möjligt att göra en kombination av de två.

Med förebyggande insatser som beskrivits ovan ska socialnämnden planera för att kunna halvera behovet (utifrån den demografiska strukturen) fram till 2030. Det skulle innebära en utökning med 11 platser fram till 2024. År 2030 bör då antalet platser vara 23 fler än vad de är 2020.

Utökning av platser på Haganäset

Eftersom samhällsbyggnadsförvaltningen råder över 27 lägenheter på Haganäset, så kallade 29:an, finns det möjligheter att successivt tömma dessa för att göra om till särskilda boendeplatser. I takt med att Karlsborgsbostäder bygger ut Solviken, kommer kanske efterfrågan på 29:ans lägenheter minska. Avdelningarna behöver då bemannas och inredas för att omvandlas till särskilt boende. En utökning av boendeplatserna på Haganäset skulle innebära en utökad personalstyrka (vård- och omsorgspersonal, sjuksköterska, rehab, enhetschef) på ca 22 årsarbetare, motsvarande en kostnad på ca 13,2 mnkr om alla 27 lägenheter görs om till särskilt boende. Till detta kommer kostnader för mat, förbrukningsmaterial, hyra, lokalvård, IT och telefoni mm. Vissa intäkter tillkommer också.

Fördelen med denna lösning är att det kan göras successivt efter behov. En plan för en sådan successiv övergång ska göras ihop med samhällsbyggnadsförvaltningen. I samband med ett sådant arbete ska även andra lokaler på Haganäset tas i beaktning.

Nybyggnation

Om behovet av fler platser skulle uppstå på lång sikt ska möjligheterna för en utbyggnation undersökas. Möjligheter till utbyggnation på befintlig mark runt Haganäset eller möjligheten att bygga på en våning ska utredas.

Slutsats

Med den befolkningsstruktur som finns i Karlsborg, kommer behovet av särskilda boendeplatser att öka. Behovet kan minskas med flera olika åtgärder som socialnämnden och socialförvaltningen måste jobba aktivt för att finansiera och genomföra. Det behov som ändå uppstår kan tillgodoses genom att öka antalet

platser på Haganäset, bygga nya boendeplatser i anslutning till Haganäset eller en kombination av de två alternativen.